

เทศน์เช้า วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแก อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ สัจธรรม เน้นย้ำสัจธรรมๆ ทุกวันเลย สัจธรรมมันมีคุณค่ากับหัวใจนะ แต่เวลาโลกนี้เขามองกันที่ปัจจัย มองที่เงิน เงินมีความจำเป็น แต่ไม่ใช่ทุกอย่าง เงินซื้อความดีไม่ได้ เงินซื้อมรรคผลนิพพานไม่ได้ แต่เงินมีความจำเป็นไว้ใช้สอยกับชีวิตประจำวัน

เงินมีความจำเป็นไหม มีความจำเป็น แต่ไม่ใช่ทุกอย่าง แต่ถ้าเงินมีความจำเป็น เราแสวงหาสิ่งนั้นมาเพื่อความมั่นคงของชีวิตๆ คนเงินทองเต็มบ้านเต็มเรือนนะ มีแต่ความทุกข์ความยากในหัวใจทั้งนั้นนะ

แต่ถ้าเป็นสัจจะเป็นความจริง สัจจะความจริงขึ้นมา สัจธรรม บุญคืออะไร บุญคือความมั่นคงของใจใจ บุญคือความอบอุ่นของหัวใจ ถ้าบุญคือความอบอุ่นของหัวใจมันมาจากไหน คนที่มีอำนาจวาสนาบารมีนะ ถ้าเขามีความสุขในหัวใจของเขา เขาทำหน้าที่การทำงานไปโดยเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยโดยไม่ทุกข์ไม่ยากใจ แต่ถ้าคนมันหิวมันโหย คนมันกระหายนะ มันทำมาด้วยความทุกข์ความยากใจ ความทุกข์ความยากเพราะมันขาดแคลนใช้ไหม คนมันขาดแคลนมันคิดว่าจะต้องแสวงหาสิ่งนั้นเพื่อความสุขาๆ ใจ แล้วมันก็จะไม่ได้ความสุขตามความเป็นจริงทั้งนั้นนะ

แต่ถ้าเป็นความจริง คนเราถ้ามันมีบุญกุศลในหัวใจ เราทำแล้วมันทำด้วยความอบอุ่น มันทำด้วยความรื่นเริงนะ มันทำงานด้วยความสุข มันทำงานเป็นงาน มันทำงานโดยที่ไม่มี ความทุกข์ความยากใจ แต่คนมันขาดแคลน เบื้องหลังเราแดงไปทั้งหมด ทุกอย่างเราต้องแสวงหา มาเพื่อโปะๆ มันทุกข์มันยากไปทั้งนั้นนะ ถ้ามันทุกข์มันยากขึ้นมา เห็นไหม เงินเหมือนกัน แต่คนคนหนึ่งหาเงินมาเพื่อดำรงชีพ หาเงินมาเพื่อใช้จ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน คนหนึ่งหาเงินมาเพื่อสนองกิเลสตัณหาความทะยานอยาก ถ้าสนองกิเลสตัณหาความทะยานอยาก มันไม่มีวันพอหรอก

ถ้ามันแสวงหามาด้วยความทุกข์ เราแสวงหามาด้วยความทุกข์ แสวงหามาด้วยเล่ห์กล แต่ เล่ห์กลมันแสวงหามาด้วยความทุจริต แสวงหามาด้วยความไม่ชอบธรรม มันมีความทุกข์ความ ยากไปทั้งนั้นนะ แต่เราก็ต้องใช้ เงินเราต้องใช้นะ

ที่นี้เงินเราต้องใช้ ถ้ามันเก็บไว้ใช้สอยเพื่อชีวิตประจำวันของเรา มาวัดมาวา เราแสวงหา ของเรา นี้เวลาของเรา ค่าเดินทางของเรามา มาด้วยหัวใจพอ มาถึงกราบพระ กราบพระนะ เราดู ในประเทศพม่า เขาไปทำงานเขาก็แวะกราบพระก่อน กลับจากทำงานเขาก็กราบพระก่อน เขาไม่ มีอะไร ดอกไม้ตามริมทาง เขากราบของเขาแล้วเขาอบอุ้มของเขา นะ เขาไม่เอาพระไว้ในบ้าน นี้ เขาวางของเขาอย่างนั้นด้วยวัฒนธรรมของเขา ด้วยประเพณีของเขา

ไอ้เรามันทุนนิยมไง พอทุนนิยมขึ้นมา บริโภคนิยม ทุกคนก็ต้องบริโภคมากๆ ทุกคนก็ แสวงหามาเพื่อความมั่นคง ไอ้พระเราก็เอาตามใจ จะรุ่มนั่นรุ่มนี่นะ เวลาจีรต อุ๊ย! มันต้องมีรด นามีน้ำมีตา นี่มันทุนนิยมไง แล้วธรรมะไปไหน ความจริงไปไหน

ถ้าเป็นความจริงนะ ความจริงมันมีน้ำใจต่อกัน เห็นไหม คุณติ เวลาเราอยู่กับครูบาอาจารย์ ของเรามา พ่อแม่ครูจารย์ ท่านดูแลเราด้วยความอบอุ่นนะ ในวัดแทบไม่มีอะไรเลยนะ เวลาหลวง ปุ่มันเสียชีวิต หลวงตาท่านบอกในวัดหลวงปุ่มันมีเงินอยู่ ๖๐๐ บาทเท่านั้นนะ

เวลาท่านอยู่ในวัดในวาของท่าน ท่านดูแลคุ้มครองดูแลของท่าน เห็นไหม สงครามโลก เวลาฝ่ามันขาดแคลน เวลาเขามาถวาย “ให้ข้างหลังก่อน ให้ข้างหลังก่อน”

หลวงตาท่านบอก “แล้วหัวหน้าล่ะ”

“หัวหน้าไม่จำเป็น หัวหน้าเดียวใครเขาก็ให้ทั้งนั้นนะ เอาข้างหลังก่อนๆ”

ท่านดูแลอย่างนั้นนะ แล้วมันอบอุ่น ในวัดถ้าครูบาอาจารย์เป็นธรรมๆ มันอบอุ่น แล้วมัน ไม่ต้องดิ้นรน เพราะอะไร เพราะปัจจัยเครื่องอาศัยมันสมบูรณ์ของมันอยู่แล้ว

เราอยู่บ้าน เราเป็นคฤหัสถ์ เราแสวงหาของเราขึ้นมา เราก็อยากมีความอบอุ่น อยากมี ความสุขในหัวใจของเรา เราก็จะไปวัดไปวา ไปวัดไปวาเอาหัวใจนั้นมา พอเข้ามาในวัด มันมีมา ตอนบ่าๆ

“มาทำไม”

“มากราบพระ”

เขามาแล้วเขาก็กราบพระประธาน แล้วบางคนก็จะขอนั่งภาวนา บางคนก็ขอลับ เราก็เข้าใจนะ เห็นใจมาก เพราะไปวัดไปวาที่อยู่ผู้ทรงศีล เขาก็อยากจะอยู่เพื่อภาวนา เพื่อเอาคุณธรรมในหัวใจ แต่ถ้าเขายังไม่เคยเขาก็จะส่งเสียงดังอะไรบ้าง เราก็มีกติกของเรา เราก็เห็นใจอยู่นะ เราก็ต้องป้องกันของเราไป

หลวงตาท่านบอก เวลาสระน้ำ บ่อน้ำ ถ้ำน้ำ สะอาด น้ำที่เป็นประโยชน์นะ ใครๆ เขาก็จะมาตักมาใช้มาสอย ถ้าบ่อน้ำนั้นมันมีแต่มูลแต่คูด มีแต่โคลนแต่ตมนะ มันใช้สอยไม่ได้ไง วัด ถ้าปล่อยปละละเลยด้วยความแต่เห็นน้ำใจของคนๆ ใครมาก็เอาแต่ความสะดวกๆ มันก็เหมือนกับบ่อน้ำที่มีแต่มูลแต่คูด ใครมาก็มีแต่ความกระทบกระเทือนกัน ใครมาก็ไม่มีสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ ก็จะพยายามรักษาบ่อน้ำนั้นไว้ให้เป็นน้ำที่สะอาด ใครมาก็ตักดื่มกินได้เลย มันก็ต้องมีกติกายาใหม่ มันก็ต้องคอยคุ้มครองดูแล เขาก็หาว่าเห็นแก่ตัวๆ นี่พูดถึงความเห็นของโลกนะ

เราต้องการน้ำที่สะอาด เราต้องการน้ำที่ดี ไปวัดไปวา เราก็เห็นใจนะ ฉะนั้น มาวัดมาวาเอาแต่หัวใจมา แล้วปัจจัยเครื่องอาศัยๆ มันเป็นประเพณีไปแล้ว แคน้ำใจที่มาก็พอแล้ว ไม่ต้องว่ามันต้องถวายๆ

มันถวายอะไร ถวายไว้ทำไม ถวายแล้วเป็นประโยชน์อะไร แต่เมื่อคราวจำเป็นเมื่อก่อนนั้นมันจำเป็น จำเป็นเพราะมันไม่มีเลย มันต้องบำรุงรักษา มันต้องก่อสร้างขึ้นมา พอมันจบแล้วมันก็คือจบ

เอาน้ำใจ เอาน้ำใจต่อกัน ถ้าเอาน้ำใจต่อกัน บุญมันอยู่ตรงนี้ไง ถ้ามันวัดกันที่นี้ๆ เงินไม่จำเป็น มันไม่จำเป็นเลย ถ้ามันไม่จำเป็น สิ่งที่เราจะมีน้ำใจต่อกัน เราจะทำบุญกุศลต่อกัน เราเอาหัวใจต่อกันนะ ถ้าเอาหัวใจต่อกันนะ มาวัดมาวา มาเพื่อเหตุนี้ มาวัดมาวาก็มาฝึกหัด มาประพฤติปฏิบัติ

เวลาประพฤติปฏิบัติ เงินซื้อไม่ได้แล้ว ขอซื้อศีล ซื้อสมาธิ ซื้อปัญญา ซื้อสติ จะก็ร้อยล้านจะซื้อเลย มรรคผลนิพพานซื้อหมด แล้วมรรคผลนิพพานก็จะไปอยู่กับคนที่มีเงินเท่านั้น คนทุกข์คนจนจะไม่ได้มรรคไม่ได้ผลเลยเพราะเราไม่มีปัญญาจะซื้อหามาได้ไง

แต่ถ้ามันเป็นความจริง ความจริงมันอยู่ที่การเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาของเรานี่ไง มันอยู่ที่อำนาจวาสนาในหัวใจนั่น ถ้าหัวใจนั่นมันมีอำนาจวาสนาขึ้นมา มันปลื้มใจ เวลาเข้าทางจงกรม มันอึ้งใจ มันพอใจ มันอยากทำ มันมีความสุข

แต่ถ้ามันมีแต่บาปอกุศลนะ โอ้โฮ! เขาไปสนุกครึกครื้นกัน ไร้เรามันคนเศษคน ต้องมาอยู่โดยความอับเฉา นี่เวลากิเลสมันฟูขึ้นมาซะ ถ้าครูบาอาจารย์ที่มีสติมีปัญญา ท่านก็จะปราบปราม ไร้กิเลสในใจนะ เอ็งไม่เคยทำอย่างนั้นไซ้ใหม่ ตั้งแต่เกิดมาเอ็งไม่เคยได้เสพอย่างนั้นเลยหรือ มันก็เสพมาแล้วทั้งนั้นนะ ทุกคนก็ได้ทำมาทั้งนั้นนะ แล้วปีแล้วปีเล่าๆ มันก็ต้องเป็นอย่างนั้นมาตลอดเวลา แล้วมันมีอะไรดีขึ้น เห็นใหม่ แต่ถ้าเราละเราวาง มันก็อยู่ที่นั่นนะ

ที่ไหนเขามีการละเล่น มีการพ้อรำ เราไม่ไปที่นั่น ที่ไหนเขามีการพนัน นักเลงราตรีต่างๆ เราไม่ไปที่นั่น แต่ถ้าเป็นทางโลกเขาไปที่นั่นๆ เราก็ไปมาตลอด เห็นใหม่ ถ้ามันมีสติมีปัญญา มันปราบปรามกิเลสในหัวใจของตน มันจะมีโอกาสได้เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาเพื่อเอาคุณธรรมของเราขึ้นมาไง เพราะเงินมันซื้อหาไม่ได้ไง มันอยู่ที่อำนาจวาสนาของคนไง แล้วมันอยู่ที่การประพฤติปฏิบัติ

ถ้าปฏิบัติตามความเป็นจริงขึ้นมา บุญกุศล สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี ความสุข ความสงบก็แสวงหาตะครุบเงากัน แสวงหาแต่ความสุข แสวงหาแต่ความดีงาม แต่ความดีงามมันดีงามแบบโลก ถ้าโลกมันก็จำเป็นไซ้ใหม่ เราต้องมีอย่างนั้น ทาน ศีล ภาวนา ถ้าไม่มีทาน ไม่มีทานคือว่าไม่มีการเสียสละ เราจะมากันอย่างไร

อเสวนา จ พาลานํ ปญฺชิตานญฺจ เสวนา อเสวนํ คนที่เห็นแก่ตัว คนที่มันมักมาก อย่าไปยุ่งกับมัน พวกบัณฑิตๆ พวกที่มีน้ำใจต่อกัน เราเข้าไปสังคມอย่างนั้น ถ้าเข้าไปสังคມอย่างนั้นเพื่อหมมสากจุก ด้วยการชักจูง ด้วยการชักนำกันขึ้นมา เราจะคบบัณฑิตไง ถ้ามันเป็นบัณฑิตอย่างนั้น เรามาวัดมาวาก็เพื่อเหตุนี้ไง เพื่อเหตุว่า ให้มนุษย์เป็นมนุษย์ มนุษย์ที่มีศีลมีธรรมในหัวใจ มีวัฒนธรรมในหัวใจ

ถ้ามีวัฒนธรรมในหัวใจ ถึงคราวนักขัตฤกษ์ เรารู้ เวลานั้นนักขัตฤกษ์ เราก็ปลุกฟังลูกหลานของเรา ถ้าเราไม่ปลุกฟังลูกหลานของเรา มันก็กุดค้วนไปแค่เราไซ้ใหม่ ถ้ามันจะปลุกฟังในลูกหลานของเรา สิ่งใดที่มันจะเป็นวัฒนธรรมประเพณี เราก็ทำกับเขา ถึงเวลานะ เรารู้จัก เราก็

เป็นคนที่มีวัฒนธรรมนะเว้ย อย่ามาว่าป่าเถื่อนนะ วัดป่าไม่ใช่ป่าเถื่อน ป่าแบบมีคุณธรรม ป่าแบบมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา ทำก็ได้ แต่ทำอย่างนั้นแล้วมันเป็นเรื่องโลกๆ เห็นไหม

โลกกับธรรมๆ ถ้าอยู่กับโลก นี่ไง เงินเป็นใหญ่ๆ เราก็แสวงหาแต่เงิน เราก็แสวงหาแต่ชื่อเสียงเกียรติยศที่เกียรติคุณใจ แต่หัวใจปล่อยทิ้งมันไว้ ไม่มีใครช่วยเหลือช่วยดูแลมัน สิ่งที่เป็นคุณธรรมๆ ขึ้นมา เช่น หลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นท่านได้สมณศักดิ์โดยประชาชนนะ ได้สมณศักดิ์จากโลกนะ ไม่ได้สมณศักดิ์จากหน่วยราชการใดๆ ทั้งสิ้น

เราก็แสวงหากันเพื่อยศบรรดาศักดิ์ เพื่อมีกฎหมายคุ้มครอง เพราะตัวเองว่าไม่มีความสามารถ ไม่มีคุณงามความดีจริงที่จะคุ้มครองตัวเองได้ แต่เวลาหลวงปู่มั่นขึ้นมา สมณศักดิ์เกิดขึ้นจากประชาชน สมณศักดิ์เกิดขึ้นจากความศรัทธาของประชาชน ประชาชนเขามอบชีวิตให้ได้โดยถ้าเขามีความเชื่อความศรัทธาอันนั้น ถ้าเขามีความเชื่อความศรัทธาอันนั้น มันมั่นคงไหม มันยิ่งกว่ามันคงอีก ฉะนั้น ไม่ต้องไปแสวงหา

ความแสวงหาขึ้นเพราะแสดงว่าข้างในมันว้าวเหว การแสวงหาเพราะข้างในมันขาดแคลน การแสวงหาเพราะเราไม่สามารถยืนด้วยตัวเองได้ การแสวงหาต้องการให้คนคอยค้ำยัน แต่ถ้ามันเป็นจริงๆ มันเป็นจากในหัวใจอันนี้ไง ถ้าบุญกุศล บุญกุศลมันเป็นแบบนี้ เราหาของเรา ศีล สมาธิ ปัญญาขึ้นมาแล้วมันจะมีอะไรมากไปกว่านั้นในหัวใจของเรา ถ้าในหัวใจของเรามันเป็นจริงๆ ขึ้นมา

ถ้าเรามีวัฒนธรรม แล้วผู้ใหญ่เห็นเด็กทำดี เราก็ชื่นใจ เห็นเด็กที่มันอยู่ในร่องในรอย เราก็ดีใจ ยิ่งเห็นลูกหลานเราประสบความสำเร็จ เราก็พอใจ นี่ไง ชีวิตใจ สัจจะความจริง สัจจะความจริงมันเป็นแบบนี้ไง

ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องโลก โลกก็เป็นโลก เรามาจากโลกทั้งนั้น เรามีพ่อแม่ แม่ เรามีญาติมิตรตระกูลทั้งนั้นนะ แต่เวลาเราบวชมาแล้ว ศากยบุตรพุทธชินารส เราเป็นบุตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สมณसारูป เวลาความเป็นอยู่ของเราใจ ภิกษุไม่ดำรงชีพแบบคฤหัสถ์ โลกเขาดำรงชีพอย่างไร พระทำอย่างนั้นไม่ได้

แต่ที่นี้บริโศกนิยม โลก ทุนนิยม เห็นเขาทำก็ทำได้ เป็นอาบัติใหม่ ไม่เป็นไร เป็นอาบัติหรือเปล่า ไม่เป็นไร...ไม่เป็นไรๆ ไม่เป็นไรจนมันเป็นความเคยชิน เคยชินก็เป็นกันมาอย่างนี้ไง แล้วมันก็เลยไปเอาโลกเป็นใหญ่ๆ

ใช่ เราเกิดมากับโลกนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรม พระเจ้าพิมพิสารเป็น พระเจ้าปเสนทิโกศลเป็นกษัตริย์ทั้งนั้นนะ สิ่งที่เป็นกษัตริย์ อำนาจทำให้การแผ่ขยายไปมันมั่นคง มันมีความจำเป็นอย่างนั้น แต่มันเป็นไปโดยธรรมไง มันไม่ได้เป็นไปโดยโลกไง ถ้าเป็นไปโดยโลกก็ต้องยกย่องสรรเสริญ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่เป็นอย่างนั้นเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ คุณ เวลาเป็นไปให้มันเป็นสัจจะเป็นความจริง

วัชชีบุตร เวลาเขามีปัญหาหัน เขาให้เคารพผู้ใหญ่ ให้มีการประชุมกัน หมั่นประชุมกันเนืองนิจ เขามีการปกครองโดยระบบกษัตริย์ ระบบประชาธิปไตย ระบบรัฐสภา แล้วเข้าศึกษาแล้วดีแล้วไม่เคยแตก ไม่เคย แตกไม่ได้ เพราะด้วยความสามัคคี ด้วยความเป็นธรรมในแว่นแคว้นของเขา สุดท้ายแล้วให้พราหมณ์เข้าไปยุบไปเหยจนแตก จนทำลายไปหมดเลย นี่เรื่องโลก เห็นไหม คำว่า “เรื่องโลก” เป็นธรรมของโลกไง

แต่เวลาครูบาอาจารย์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา ถ้าเป็นศาสดาแล้วไม่มีเล็กมีน้อยในใจ ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนในใจ ถ้าไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนในใจ เป็นคุณธรรม สัจธรรมนั้นมันรื่นเริง สัจธรรมนั้นมันปลอดภัย สัจธรรมนั้นมีคุณค่า คุณค่าทั้งทางโลกและทางธรรม เพราะในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นธรรมมาแล้ว

แต่ถ้าในใจมันมีตัวมีตนของมัน มีผลประโยชน์ทับซ้อน ทำเพื่อ “แล้วเราจะได้อะไร เราจะได้อะไร” ต้องเราเป็นตัวตั้งใจ ไม่ใช่สังคมเป็นตัวตั้ง ไม่ใช่ความจริงเป็นตัวตั้ง ถ้าความจริงเป็นตัวตั้ง เราทำเพื่อสังคม ทำเพื่อประโยชน์คุณงามความดี ทำเพื่อความดีๆ นั้นนะ สัจธรรมเป็นอย่างนั้น มันเป็นอย่างนั้นเป็นเพราะอะไร มันเป็นเพราะคนต้องมีอำนาจาสนา คนต้องมีการกระทำ เห็นบุญกุศลอันนี้ไง เห็นบุญกุศล เพราะถ้ามีการกระทำอันนั้นมันจะเกิดอำนาจาสนา บารมี

คำว่า “บารมี” คุณ คนพอปานกลาง แต่เขามีบารมี มีคนนับหน้าถือตาเขมหาศาล คนที่ร่ำรวยมหาศาล คนที่มีอำนาจมาก ไม่มีใครสนใจเลย นี่ไง เพราะเขาไม่มีบารมี เขาไม่มีบารมีเพราะอะไร เพราะเขาไม่เคยเพื่อแผ่ใครเลย แล้วเขาจะเอาบารมีมาจากไหน

แต่ถ้าเขาเคยเผื่อแผ่ เคยทำของเขาма เขาเผื่อแผ่มาตลอด เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย ท่านทำมาของท่านตลอด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องเป็นอย่างนั้นๆ นี่พื้นฐานใจ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี มันมีสมบรูณ์มาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วถึงได้มาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถึงมีมรรคมีผลขึ้นมาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เรา เราเป็นชาวพุทธ เราก็เอาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา เป็นแบบอย่าง เราก็พยายามทำของเราไป เพราะเราต้องการให้ชีวิตของเรามีหลักมีเกณฑ์ ให้ชีวิตของเรามีความเป็นไป

เราเป็นมนุษย์ มนุษย์ต่างจากสัตว์เพราะมีศีลมีธรรม ศีล ๕ ถ้ามีศีล ๕ นะ เราไม่เบียดเบียนใครทั้งสิ้น ไม่หยิบของใครทั้งสิ้น ไม่ผิดลูกผิดเมียของใครทั้งสิ้น ไม่โกหกมดเท็จใครทั้งสิ้น แล้วสิ่งใดที่มันเป็นเครื่องมีนเมา ไม่แตะไม่ต้อง นี่มันคุ้มครองใจ ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ถ้าศีลธรรมคุ้มครองเรา การคุ้มครอง คุ้มครองด้วยสติด้วยปัญญา สติปัญญาของเรามันสมบรูณ์ของเรา จะทำอะไรผิดถูก มันรู้ของมัน มันไม่ไปจับพินจับไฟขึ้นมาหรือ ถ้าไม่จับพินจับไฟขึ้นมา มันก็มีความสงบ มีความสงบ จิตใจเขาก็มันคง จิตใจเขาก็ดีงาม พอจิตใจดีงามเขาก็มาทำงาน พอทำงานขึ้นมาก็ทำงานด้วยความสุข แต่ไอ้พวกเรามันจี้ทุกข์จี้ยาก จี้ทุกข์จี้ยาก เวลาสิ่งใดก็จะแสวงหามาเพื่อเราๆ เอาแต่พินแต่ไฟทั้งนั้นนะ เอาแต่พินแต่ไฟ

มันมีความจำเป็น จำเป็น เงินมีความจำเป็นไหม มี แต่ไม่ใช่ทั้งหมด ทั้งหมดคือหัวใจของเราเท่านั้น ถ้าหัวใจของเรามันดีงามแล้ว เงินนั้นเป็นประโยชน์มากนะ ใช้สอยเพื่อประโยชน์ทั้งนั้นนะ ทำประโยชน์กับเราได้ มันทำประโยชน์กับเราได้นะ แล้วมันก็ทำโทษกับเราได้ ถ้าเราไม่มีสติปัญญาดูแลรักษา แล้วสิ่งที่ได้มาๆ ได้มาด้วยความเป็นธรรม ถ้ามันเป็นธรรมก็เป็นประโยชน์กับเราไป

นี่พูดถึงบุญกุศล คำว่า “บุญกุศล” นะ สิ่งที่เราจะเป็นประโยชน์ ให้มันเป็นประโยชน์ แล้วสิ่งที่เราแสวงหา หัวใจของเรา หัวใจนี้สำคัญกว่า บุญกุศลสำคัญกว่า แล้วเราทำเพื่อหัวใจดวงนี้ เรารักษาหัวใจดวงนี้ แล้วคอยดู ดูแลหัวใจของเราให้แหละ ดูว่ามันดีขึ้น มันพัฒนาขึ้นไหม ถ้ามันดีขึ้น มันพัฒนาขึ้น เราก็อยู่กับโลกนี้แหละ เราก็มีหน้าที่การงานของเรา แต่หน้าที่การงานของเรา ถ้าจิตของเรามันมีจุดยืนของเรา มันไม่ไปตามกระแสโลก มันไม่ร้อน ว่าอย่างนั้นเถอะ มันไม่

ต้องทุกข์ต้องร้อนไปกับเขา เราอยู่กับเขา แต่ไม่ร้อนไปกับเขาจนเต็มที่ แต่ถ้าไม่มีศีลไม่มีธรรม
ในหัวใจ เวลาร้อนมันร้อนไปหมด แล้วมันร้อนแล้วมันปลิวไปเลยนะ แต่ถ้าเรามีจุดยืนของเรา
นะ ทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริง มันต้องมีความกระทบกระทั่งนอนอยู่แล้ว แต่เรามีสติมี
ปัญญารักษาหัวใจของเราเพื่อประโยชน์กับเราไง

เราเป็นคนมีบุญ แล้วถ้ามีบุญแล้ว สังคม เพื่อนรอบข้างมีที่พึ่งนะ เขาก็ตื่น เราก็ตื่น จบเลย
เขาก็ตื่น เรามีจุดยืน แล้วเราไม่ตื่น เราเองเราก็เป็นที่พึ่งของตัวเองได้ แล้วเรายังจะเป็นที่พึ่ง
ของสังคมนานาชาติของเราได้นะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนแบบนี้ คนเรามีค่าที่สุดคือ
หัวใจ ชาติรู้ ชาติหัวใจที่มีความรู้สึกลึกซึ้ง มีสติมีปัญญา ชีวิตเราจะมีหลักเกณฑ์ เห็นไหม

เราเป็นชาวพุทธ อุดตา หิ อุดตโน นาโถ คนเป็นที่พึ่งแห่งตน คนต้องพยายามขวนขวาย
พยายามศึกษา แล้วเราจะมีสติมีปัญญาในหัวใจของเราเพื่อความมั่นคงของชีวิตเรา เอวัง